

Projekt "Sigurna mreža: Osnaživanje kompetencija roditelja, skrbnika i djece za sigurno ponašanje na internetu"

Sigurna mreža

Digitalni priručnik
za razumijevanje online rizika
i preporuke za rad s djecom i roditeljima

REPUBLIKA HRVATSKA
Ministarstvo
demografije i useljeništva

moje
mjesto
pod
suncem

O projektu

Projekt „**Sigurna mreža: Osnaživanje kompetencija roditelja, skrbnika i djece za sigurno ponašanje na internetu**“ provela je Udruga Moje mjesto pod suncem, u partnerstvu s Gradom Rijeka, uz finacijsku podršku Ministarstva demografije i useljeništa.

U istraživanju je sudjelovalo 25 djece i mladih (11–19 godina) korisnika udruge Moje mjesto pod suncem, od čega je 64 % djevojčica i 36 % dječaka.

Objedinjeni rezultati upitnika i razgovora pokazuju da su djeca svakodnevno prisutna u digitalnom okruženju te da imaju složen odnos prema internetu, društvenim mrežama i online komunikaciji.

Iako posjeduju određenu razinu digitalne pismenosti, prisutne su brojne nejasnoće, netočna uvjerenja i izražena emocionalna nesigurnost u suočavanju s online rizicima.

Zašto smo proveli istraživanje?

U digitalnom dobu internet je sastavni dio života djece i mladih i važno je razumjeti kako doživljavaju online prijateljstva, privatnost i sigurnost.

Istraživanjem provedenim u sklopu projekta „Sigurna mreža: Osnaživanje kompetencija roditelja, skrbnika i djece za sigurno ponašanje na internetu“ željeli smo dobiti dublji uvid u digitalne navike djece, njihove percepcije rizika i izvore podrške, kao i razumjeti njihova stvarna iskustva i potrebe. Na temelju toga oblikovane su konkretne preporuke i radionice usklađene s onim što djeci uistinu treba.

Definicije ključnih pojmova

Što je elektroničko nasilje (cyberbullying)?

UNICEF (2019) cyberbullying definira kao ponavljano nanošenje štete korištenjem digitalnih tehnologija, s ciljem da se dijete povrijedi, posrami ili zastraši.

Elektroničko nasilje uključuje:

uvredljive poruke i komentare, prijetnje, širenje laži, dijeljenje fotografija bez dopuštenja, isključivanje iz online grupa.

Zašto je opasno?

Može se događati 24 sata dnevno.
Brzo se širi među velikim brojem ljudi.
Teško je ukloniti sadržaje.
Uzrokuje strah, sram, povlačenje i tjeskobu.

Oblici online zlostavljanja

1. Sexting

Slanje intimnih fotografija ili poruka.

Sadržaj se može proširiti bez pristanka, što može dovesti do srama, ucjena ili vršnjačkog nasilja.

2. Grooming

Proces u kojem odrasla osoba preko interneta stječe povjerenje djeteta i manipulira njime radi iskorištavanja. Vrlo opasno jer može dovesti do seksualnog zlostavljanja i ucjenjivanja.

3. Outing

Objavljivanje nečijih privatnih informacija, poruka ili fotografija bez dopuštenja. Često uključuje "izdavanje" tajni druge osobe.

4. Happy slapping

Snimanje fizičkog nasilja nad osobom i dijeljenje snimke online. Ponižavanje je dvostruko: kroz čin nasilja i kroz javno izlaganje.

5. Trolling

Namjerno provociranje, vrijeđanje ili poticanje sukoba u komentarima ili porukama. Cilj je izazvati svađu ili emocionalnu reakciju.

6. Lažno predstavljanje (Impersonation)

Korištenje tuđeg identiteta ili stvaranje lažnog profila kako bi se nekoga prevarilo, ponižavalo ili manipuliralo drugima.

7. Dezinformiranje

Namjerno širenje lažnih informacija s ciljem obmane, izazivanja straha, sukoba ili manipulacije mišljenjem drugih.

Što rezultati pokazuju

Visoka razina svakodnevne upotrebe interneta

92 % djece svakodnevno koristi internet, što ukazuje na moguću izloženost rizicima.

Dominacija društvenih mreža

TikTok, Snapchat i Instagram su najkorištenije platforme, uglavnom pasivno (scrollanje) što može utjecati na pažnju, mentalno zdravlje i osjećaj vlastite vrijednosti.

Online nasilje

28 % djece doživjelo je neki oblik nasilja, poput vrijeđanja ili isključivanja, što može ostaviti ozbiljne emocionalne posljedice.

Komunikacija s nepoznatima

Djeca razgovaraju s osobama koje ne poznaju uživo, a ne prepoznaju stvarnu izloženost rizicima.

Niska razina znanja o rizičnim ponašanjima

Pojmovi poput happy slappinga, outinga i sextinga djeci su često nepoznati.

Samo 40 % djece zna što je grooming, što upućuje na potrebu za edukacijom.

😞 **Emocionalne posljedice online života**

Usamljenost, strah i nesigurnost često se zanemaruju. Djeca se uglavnom povjeravaju vršnjacima, što otežava pravodobnu podršku.

🧠 **Nedostatak digitalne pismenosti**

Mnoga djeca ne razlikuju online poznanstva od stvarnog prijateljstva, što ih čini ranjivima u digitalnom okruženju.

📺 **Preferirani oblici edukacije**

Djeca žele kratke, interaktivne i vizualno privlačne formate - videe, kvizove, chatbotove, stripove. Klasične brošure doživljavaju kao dosadne i neučinkovite.

Što nam djeca stvarno govore: upitnik vs. razgovor

U upitnicima djeca daju opreznije i kraće, često neodređene odgovore, dok u razgovoru pokazuju više iskrenosti, emocija i konkretnih stavova o svom online ponašanju.

Rezultati pokazuju potrebu za **suvremenom i emocionalno osjetljivom edukacijom** djece o sigurnom i odgovornom ponašanju na internetu.

Ideje djece i mladih za sigurniji online prostor - iz prve ruke

Što poručuju vršnjacima

Većina poruka je empatična, ohrabrujuća i svjesna rizika. Ističu važnost samopouzdanja, promišljenog ponašanja te traženja pomoći i podrške.

Dio odgovora je neozbiljan ili šaljiv, što upućuje na potrebu za diferenciranim pristupom edukaciji.

Poruka za odrasle - kako djeca vide roditelje i stručnjake

Djeca žele više razumijevanja, slušanja i podrške.

Upućuju poziv na toplinu, empatiju i otvorenu komunikaciju te kritike odraslima koji omalovažavaju i ne shvaćaju njihove probleme.

Rezultati i preporuke za rad s djecom

Poznavanje pojmova

Lažno predstavljanje 84 %

Trolling 84 %

Sexting 48 %

Elektroničko klevetanje i dezinformiranje 48 %

Grooming 40 %

Happy slapping 24 %

Outing 20 %

Preporuke:

 Edukacija o manje poznatim, ali ozbiljnim pojmovima. Fokus na grooming, outing, sexting, happy slapping kroz primjere.

 Kvizovi i igre asocijacija

Interaktivne metode učenja koje potiču kritičko razmišljanje i prepoznavanje opasnosti na internetu kroz zabavan sadržaj.

 Edukacija roditelja i stručnih suradnika

Radionice i materijali za roditelje, nastavnike i stručne suradnike kako bi znali pravovremeno reagirati i pružiti podršku djeci.

 Uspostava “Rječnika sigurnog interneta” u školi
Kreiranje školskog rječnika pojmova s objašnjenjima prilagođenim dobi učenika, dostupan na panoima i u digitalnom obliku.

Izvori podrške - kome se djeca povjeravaju?

 36 % učenika obraća se prijateljima i roditeljima.

 12 % navodi djevojku/dečka, nikoga, ili „ostalo“.

 4 % se obraća baki/djedu, nastavnicima ili stručnim službama.

 32 % izjavljuje da nisu imali neugodno iskustvo.

Preporuke:

 Osnažiti ulogu nastavnika i stručnih službi.

 Organizirati radionice s primjerima uspješne školske intervencije.

 Edukacija roditelja za podržavajuću komunikaciju.

 Rad s vršnjacima na reagiranju i podršci.

 Anonimne kutije za prijavu problema ili online alati.

 Informirati bake i djedove o digitalnom okruženju

Preporuke za rad s djecom i mladima (11–19 godina)

😊 Dobna prilagodba

Pripremiti sadržaje za tri dobne skupine:

11–13 g., 14–17 g. i stariji od 17 g.

- **Dob 11-13 godina:** kraći, jednostavniji materijali, ilustracije, animacije, manje seksualiziranog sadržaja, fokus na povjerenje, granice i sigurnost
- **Dob 14-17 godina:** dublje teme (digitalni identitet, sexting, online zlostavljanje), uz rasprave i kritičko promišljanje
- **Stariji od 17 godina:** napredno-modularni pristup: dodatni modul koji se bavi temama poput zakonskih okvira, odgovornosti u online komunikaciji, zaštite osobnih podataka, digitalnog traga i profesionalne reputacije.

🧠 Interaktivne metode

- Organizirati igranje uloga kroz simulacije razgovora s nepoznatima i online situacija
- Provoditi kvizove i igre asocijacija na temu sigurnosti, emocija i internetskih rizika
- Osmisliti kreativne radionice: izrada plakata, stripova, dnevnika bez interneta i mreže podrške

Preporuke za rad s djecom i mladima (11–19 godina)

Kritičko promišljanje

- Teme: Što je online prijatelj? Je li sve na internetu istina?
- Diskusije: „Imam 1000 prijatelja online, ali se osjećam usamljeno“
- Vježbe: analiza TikTok izazova, komentara na Instagramu,
- prepoznavanje manipulacije

Emocionalna sigurnost

- Rad na samopouzdanju: kako reći „ne“, kome se obratiti
- Krugovi povjerenja: tko su moji sigurni odrasli
- Simulacija: što učiniti ako se pojavi sumnjiv sadržaj ili poruka

Digitalni identitet i privatnost

- Teme: „Tko vidi tvoje objave?“, „Digitalna maska“
- Rasprave: Što se otkriva objavama i kako se zaštititi
- Učenje o privatnosti, blokiranju i prijavi sadržaja

Poštivanje tuđe privatnosti

- Učiti djecu da traže dopuštenje prije objave tuđih fotografija
- Objasniti moguće posljedice objavljivanja bez pristanka
- Poticati promišljanje: treba li ta slika biti online
- Uključiti vršnjake i roditelje u edukaciju o poštivanju privatnosti

Preporuke za rad s djecom i mladima (11–19 godina)

Sigurnost lozinki i digitalnog identiteta

- Objasniti važnost čuvanja lozinki i rizike dijeljenja (zloupotreba)
- Diskusije: dijeljenje lozinki i povjerenje kao rizik
- Kvizovi za procjenu sigurnosnih navika

Grupne dinamike i ponašanje u zatvorenim grupama

- Edukacija o razlici između šale i vrijeđanja te ponašanju u grupama (“Bi li to rekao/la uživo?”)
- Analiza situacija dijeljenja sadržaja bez pristanka

Prepoznavanje i prijava nasilja

- Edukacija o različitim oblicima nasilja
- Poticanje prijavljivanja i razgovora s odraslima
- Simulacije prijave nasilja i traženja podrške

Razvijanje podrške među vršnjacima

- Edukacija vršnjaka kako biti podrška
- Simulacije razgovora s prijateljem koji ima problem

Upoznavanje i razumijevanje ključnih pojmova

- Radionice o grooming-u, outing-u, sexting-u, happy slapping-u
- Aktivnosti: asocijacije, kviz, video primjeri
- Plakati i digitalne brošure s objašnjenjima

Preporuke za rad s djecom i mladima (11–19 godina)

Oснаživanje kroz kreativno izražavanje

- Izrada videa, plakata i edukativnih poruka od strane djece
- Sudjelovanje u kreiranju sadržaja povećava motivaciju i odgovornost

Emocionalna pismenost i traženje pomoći

- Radionice emocionalne pismenosti
- Vježbe prepoznavanje, izražavanje i upravljanje emocijama u svakodnevnim i digitalnim situacijama
- Razbijanje srama i straha od traženja pomoći
- Poruke: „Nije tvoja krivnja“, „Imaš pravo na pomoć“

Prilagodba formata i metoda

- Koristiti TikTok, Snapchat i Instagram kao edukativne alate
- Interaktivni sadržaji: chatbot, digitalni kvizovi, stripovi, kratki videi
- Prilagoditi materijale svakodnevici djece

Suradnja s roditeljima i učiteljima

- Paralelne radionice za roditelje o podršci i komunikaciji
- Edukacija o reakcijama bez osude i zabrana
- Promicanje povjerenja: „slušaj prije nego reagiraš“
- Razvoj školskog sustava podrške (vidljivost psihologa, pedagoga, socijalnog pedagoga, digitalne kutije povjerenja)

Preporuke za rad s roditeljima

Edukacija o digitalnom životu djece

- Upoznati roditelje s najčešćim platformama (TikTok, Snapchat, Instagram)
- Objasniti funkcionalnosti chata, privatnosti i načine skrivanja identiteta
- Predstaviti primjere manipulacije i groominga

Otvorena komunikacija

- Poticati roditelje da postavljaju pitanja bez osude (npr. „Jesi li ti se ikad javila nepoznata osoba online?“)
- Učiti roditelje kako reagirati ako dijete otkrije neugodno iskustvo
- Razvijati povjerenje i komunikaciju kao temelj sigurnosti

Praktični alati i smjernice

- Objasniti kako postaviti privatnost profila na društvenim mrežama
- Predstaviti kućna pravila za korištenje interneta
- Uvesti zajednički „Dogovor o sigurnoj upotrebi interneta“

Samorefleksija roditelja

- Rasprava: Kako ja koristim društvene mreže i što time učim dijete?
- Vježba: Roditelj glumi dijete, a dijete roditelja - promjena perspektive

Podrška i praćenje

- Potaknuti suradnju s učiteljima i stručnim službama škole
- Promicati ideju da „nije nadzor nego podrška“ ključ zdravog digitalnog razvoja

Preporuke za rad s roditeljima

Zaključno

Rad s djecom o digitalnoj sigurnosti mora biti **kontinuiran, interaktivan i emocionalno osjetljiv**.

Djeca žele biti sigurna online, ali im je **potrebna podrška, a ne nadzor**.

Edukacija treba biti **prilagođena jeziku, formatu i svakodnevici djece**, uz **uključivanje roditelja i stručnih osoba kao ravnopravnih partnera**.

Konkretni alati za rad na digitalnoj sigurnosti

„Dogovor o sigurnom internetu”

- Ugovor između roditelja i djeteta koji jasno definira pravila korištenja interneta, odgovornosti i moguće posljedice.
- Potiče povjerenje, otvorenost i dogovor, umjesto kontrole i zabrana.

Rječnik digitalne sigurnosti u razredu

- Vizualni plakat ili digitalni vodič s objašnjenjima važnih pojmova (npr. grooming, privatnost, lažno predstavljanje).
- Služi kao stalni podsjetnik učenicima i alat za učitelje u svakodnevnom radu.

Kutija povjerenja u školama

- Fizička ili digitalna kutija u koju učenici anonimno mogu prijaviti neugodne situacije, zatražiti pomoć ili izraziti zabrinutost.
- Omogućuje djeci siguran način izražavanja i signaliziranja problema.

Anonimizirani slučajevi iz prakse

- Korištenje stvarnih, ali anonimnih primjera pomaže djeci l razumjeti rizične situacije i njihove moguće posljedice.
- Ti primjeri potiču diskusiju, empatiju i prepoznavanje problema u vlastitom okruženju.

Poticanje djece na stvaranje edukativnih sadržaja

- Djeca i mogu izrađivati videozapise, plakate, prezentacije ili kratke poruke na temu sigurnosti.
- Takav pristup jača osobnu odgovornost i aktivno uključivanje u proces učenja.

Završna poruka

- Djeca žele sigurnost, razumijevanje i povjerenje, a ne nadzor.
- Digitalna pismenost ne odnosi se samo na tehnologiju, već i na emocionalno razumijevanje i podršku.
- Roditelji i učitelji trebaju biti saveznici, a ne kontrolori. Samo otvoren odnos gradi sigurnost.
- Edukacija mora biti stalna, iskustvena i interaktivna, temeljena na stvarnim potrebama djece.

 **Prava promjena počinje pitanjem:
„Kako si se osjećao/la?“, a ne samo:
„Što si kliknuo/la?“**

Izvori:

- UNICEF (2019.) Definicija cyberbullyinga.
- Rigby, K. (2010.) Bullying Interventions in Schools: Six Basic Approaches. Australian Council for Educational Research.
- Centar za sigurniji internet (CSI Hrvatska) (2023.) Digitalni priručnik za mlade – Reagiram na nasilje.
- Udruga Carpe Diem (Karlovac,2021.) Game Over – Priručnik za prevenciju internetskog nasilja
- Udruga za unapređenje kvalitete življenja LET (Zagreb, 2021.) Priručnik Vršnjačko elektroničko nasilje – cyberbullying #Cyberbullying_out.
- Centar za nestalu i zlostavljaju djeću Osijek (2019.) Priručnik o prevenciji vršnjačkog i elektroničkog nasilja – Preventiraj.me.